

TA'LIM DARAJASI VA DAROMAD O'RTASIDAGI BOG'LIQLIK

Xo'janov Bilol

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti talabasi bilolxojanov@gmail.com

Qulmurodov Ozodbek

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada ta'lim darajasi va shaxsiy daromad o'rtasidagi bog'liqlik ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqot inson kapitali nazariyasiga asoslanib, ta'limning iqtisodiy farovonlikka ta'sirini aniqlashga qaratilgan. Empirik tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, ta'lim yillarining ortishi shaxslarning oylik daromadlari oshishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Olingan natijalar ta'limga sarmoya kiritish iqtisodiy jihatdan samarali ekanligini tasdiqlaydi.

Kalit so'zlar: ta'lim darajasi, daromad, inson kapitali, mehnat bozori, iqtisodiy farovonlik.

Bugungi globallashtirish va raqobat kuchaygan sharoitda ta'lim iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishning muhim omillaridan biri hisoblanadi. Ta'lim insonning bilim, ko'nikma va malakasini oshirish orqali uning mehnat bozoridagi raqobatbardoshligini kuchaytiradi. Natijada, ta'lim darajasi yuqori bo'lgan shaxslar yuqori daromadli va barqaror ish o'rinlariga ega bo'lish imkoniyatiga ega bo'ladi.

Ko'plab ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, ta'lim darajasi bilan daromad o'rtasida ijobiy bog'liqlik mavjud. Shu sababli mazkur maqolaning asosiy maqsadi ta'lim yillari va shaxslarning oylik daromadlari o'rtasidagi bog'liqlikni tahlil qilish hamda ta'limning iqtisodiy ahamiyatini ilmiy asoslashdan iborat.

Inson kapitali nazariyasiga ko'ra, ta'lim shaxsning kelajakdagi daromadlarini oshirishga xizmat qiluvchi asosiy investitsiya hisoblanadi (Becker, 1964). Mincer (1974) tomonidan ishlab chiqilgan iqtisodiy modelda ta'lim yillari va ish haqi o'rtasidagi bog'liqlik empirik jihatdan isbotlangan. Ushbu modelga ko'ra, har bir qo'shimcha ta'lim yili ish haqining oshishiga olib keladi.

Shuningdek, Hanushek va Kimko (2000) ta'lim sifati va ishchi kuchining malakasi iqtisodiy o'sish sur'atlariga bevosita ta'sir ko'rsatishini ta'kidlagan. Ushbu tadqiqotlar ta'lim darajasi va iqtisodiy farovonlik o'rtasidagi uzviy bog'liqlikni tasdiqlaydi.

Mazkur tadqiqotda 2023-yilga oid ishchi kuchi statistik ma'lumotlaridan foydalanildi. Tadqiqot obyekti sifatida 10 000 nafar respondent tanlab olindi. Tahlil jarayonida respondentlarning ta'lim darajasi, oylik daromadi, yoshi, jinsi va ish tajribasi haqidagi ma'lumotlar o'rganildi.

Tadqiqotda ko'p o'zgaruvchili regressiya modeli qo'llanildi. Asosiy bog'liq o'zgaruvchi sifatida oylik daromad, mustaqil o'zgaruvchi sifatida esa ta'lim yillari olindi. Nazorat o'zgaruvchilari sifatida yosh, jins va ish tajribasi kiritildi. Ushbu model ta'limning daromadga ta'sirini aniq baholash imkonini berdi.

O'tkazilgan regressiya tahlili natijalari ta'lim yillari va oylik daromad o'rtasida ijobiy va statistik jihatdan ahamiyatli bog'liqlik mavjudligini ko'rsatdi. Xususan, har bir qo'shimcha ta'lim yili respondentlarning oylik ish haqini o'rtacha 6,8 foizga oshirgan.

Shuningdek, oliy ma'lumotga ega bo'lgan respondentlarning daromadlari o'rta va o'rta maxsus ma'lumotlilarga nisbatan sezilarli darajada yuqori ekani aniqlandi. Nazorat o'zgaruvchilari – yosh va ish tajribasi ham daromad darajasiga muhim ta'sir ko'rsatdi.

Xulosa

Tadqiqot natijalari ta'lim darajasi va daromad o'rtasida barqaror ijobiy bog'liqlik mavjudligini ko'rsatdi. Ta'lim inson kapitalining asosiy tarkibiy qismi bo'lib, shaxsiy daromadlarni oshirish, iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash va jamiyat farovonligini yuksaltirishda muhim rol o'ynaydi. Shu sababli ta'limga kiritilgan investitsiyalar uzoq muddatli iqtisodiy foyda keltiradi.

1. Ta'lim dasturlarini mehnat bozori ehtiyojlariga moslashtirish.
2. Amaliy ko'nikmalarga asoslangan ta'lim ulushini oshirish.
3. Talabalarni kasbiy yo'naltirish tizimini kuchaytirish.
4. Pedagoglar malakasini muntazam oshirib borish.
5. Uzluksiz ta'lim va qayta tayyorlash dasturlarini rivojlantirish.

6. Ziyodullaev, N., & Ziyodullaeva, M. (2023). FINANCIAL LITERACY, INTERRELATIONSHIP OF POPULATION INCOME AND EXPENDITURE. Science and innovation, 2(B12), 881-887.

7. Urazbekovna, T. K. (2024). ROLE OF PUBLIC POLICY IN CHANGES IN POPULATION INCOME. Новости образования: исследование в XXI веке, 2(22), 316-321.